

Sygn. akt I CSK 4778/22

POSTANOWIENIE

Dnia 3 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz

w sprawie z powództwa M. M. i W. M.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i o zapłatę i ewentualnie o zapłatę i ustalenie,
na posiedzeniu niejawnym 3 marca 2023 r. w Izbie Cywilnej w Warszawie,
na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 7 marca 2022 r., sygn. akt I ACa 892/21,

- 1) odrzuca skargę kasacyjną w zakresie zaskarżenia rozstrzygnięcia o oddaleniu powództwa,**
- 2) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w pozostałym zakresie.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 7 marca 2022 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie w sprawie z powództwa M. M. i W. M. przeciwko Bank spółce akcyjnej w W. o ustalenie i zapłatę, ewentualnie o zapłatę i ustalenie, na skutek apelacji pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 30 lipca 2021 r., zmienił zaskarżony wyrok w punkcie drugim w ten sposób, że wyeliminował z niego wyraz „solidarnie” oraz oddalił powództwo o zapłatę kwoty 192 850 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 153 205,38 zł za okres od 17 marca 2021 r. do dnia zapłaty i od kwoty 39 644,62 zł za okres od 10 czerwca 2021 r. do dnia zapłaty, a także w punkcie czwartym w ten

sposób, że zniósł wzajemnie między stronami koszty procesu (pkt I); oddalił apelację w pozostałej części (pkt II) oraz rozstrzygnął o kosztach procesu (pkt III).

Pozwana wniosła skargę kasacyjną, w której żądała uchylenia zaskarżonego wyroku w całości oraz przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania.

Jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne: 1) czy żądania konsumenta stwierdzenia nieważności umowy, jako skutku zarzucanej abuzywności niektórych jej postanowień wiąże Sąd krajowy i zwalnia z obowiązku badania czy zastosowanie środków przewidzianych przez właściwe przepisy krajowe pozwala na przywrócenie sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, jaka istniałaby w braku tego nieuczciwego warunku, czy też oceny możliwości dalszego wykonywania umowy po stwierdzeniu abuzywności części jej postanowień Sąd bada niezależnie od żądania konsumenta, kierując się zasadą prymatu utrzymania umowy długoterminowej w mocy i oceniając sprawę obiektywnie, z zastosowaniem regulacji i przepisów krajowych oraz z uwzględnieniem postanowień „pozostałych”, w tym zawartych w wiążącym strony regulaminie?, czy abuzywne są postanowienia odwołujące się do kursów z tabel kursowych Banku, pomimo określenia w umowie weryfikowalnych zasad i kryteriów określania kursów w tabelach kursowych Banku?, czy w przypadku badania wzorca umownego w trybie tzw. „indywidualnej” kontroli stosuje się art. 385 § 2 k.c., w tym czy zasada dokonywania wykładni postanowień „niejednoznacznych” na korzyść konsumenta ma pierwszeństwo przed badaniem wzorca umownego w trybie kontroli tzw. „indywidualnej”?, czy w przypadku uznania abuzywności jedynie dającej się wyinterpretować „normy” umownej, należy usunąć całą treść postanowienia, czy jedynie wyinterpretowaną z postanowienia „normę”, z pozostawieniem pozostałej treści postanowienia w mocy, jeżeli taki zabieg pozwala z jednej strony usunąć przyczynę abuzywności i przywrócić równowagę kontraktową, a z drugiej strony pozwala na utrzymanie umowy w pozostałej części w mocy, bez zmiany jej charakteru i bez nadmiernej ingerencji w nawiązany przez strony stosunek umowny?, czy abuzywność klauzuli różnicy kursowej skutkuje abuzywnością klauzuli ryzyka kursowego, a jeśli tak to czy klauzula ryzyka kursowego upada w całości czy w części oraz czy w przypadku

abuzowności klauzuli ryzyka kursowego w całości lub w części, zastosowanie znajdują postanowienia Umowy (Regulaminu) dotyczące oprocentowania dla kredytów złotówkowych czy dla kredytów indeksowanych do waluty obcej;

Jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała również, że istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, tj. 1) art. 385¹ § 1 i 2 k.c. a) w zakresie, w jakim pozwala na rekonstrukcję woli stron umowy w sytuacji usunięcia z umowy klauzul indeksacji jedynie w zakresie odniesienia do stosowania przez bank tabel kursowych w sposób, który będzie respektował wolę obu stron umowy co do istotnych postanowień umowy kredytu oraz uwzględniał charakter, ogólną systematykę i całokształt postanowień umowy, także jeżeli rezultat takiej rekonstrukcji jest mniej korzystny dla konsumenta niż w przypadku wyeliminowania klauzuli indeksacyjnej w całości („przekształcenia” kredytu w niepodlegający indeksacji do waluty obcej, względnie stwierdzenie nieważności całości umowy), b) w zakresie, w jakim miałby stanowić podstawę dla orzeczenia o nieważności umowy w sytuacji, gdy nie jest już możliwe przywrócenie stronom sytuacji, w jakiej znajdowałyby się w braku zawarcia umowy; 2) art. 69 ust. 2 pkt 4a w zw. z art. 69 ust. 3 i zw. z art. 75b ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 2324 ze zm.) oraz w zw. z art. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 165, poz. 984), w zakresie, w jakim: a) stanowią podstawę do uznania, że wraz z wejściem w życie powyższej nowelizacji Prawa bankowego ustala - ex lege - abuzowność postanowień umów kredytów indeksowanych, regulujących przeliczenia międzywalutowe, w szczególności w świetle przyznania kredytobiorcom na jej mocy uprawnienia do spłaty kredytu bezpośrednio w walucie indeksacyjnej, czym zniósła potrzebę spłaty rat w złotych po przeliczeniu według kursów obowiązujących w banku będącym kredytodawcą, uniezależniając tym samym kredytobiorców od polityki kursowej kredytodawcy, a w konsekwencji, b) w zakresie, w jakim stanowi podstawę do uznania, że wskutek powyższej nowelizacji Prawa bankowego, w razie stwierdzenia abuzowności postanowień indeksacyjnych kredytobiorcy mogą ewentualnie domagać się od banku innego przeliczenia rat spłaconych według tabel kursowych banków jedynie w okresie od

dnia zawarcia umowy do czasu wejścia w życie ustawy antyspreadowej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne; 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów; 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Na etapie rozpoznania wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania (tzw. przedsądu) Sąd Najwyższy bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania, nie dokonując oceny podstaw kasacyjnych ani ich uzasadnienia.

Skarga kasacyjna została ukształtowana w Kodeksie postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Postępowanie kasacyjne przed Sądem Najwyższym nie stanowi postępowania instancyjnego w sprawie.

Niniejszy etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie obejmuje zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione. Stworzenie mechanizmu kontroli w ramach tzw. przedsądu umożliwiać ma stronie wnoszącej skargę kasacyjną przekonanie Sądu Najwyższego o istnieniu przesłanek, na których opiera się wstępne badanie skargi kasacyjnej pod kątem dopuszczenia jej do rozpoznania (postanowienie Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2006 r., II CSK 65/06). Bez tej argumentacji skarga kasacyjna byłaby środkiem odwoławczym niepełnym, a selekcja wnoszonych

kasacji, dokonywana przez Sąd Najwyższy w ramach przedsądu nazbyt dowolna (postanowienia Sądu Najwyższego z: 11 kwietnia 2006 r., II CSK 65/06; 22 lutego 2007 r., II UZ 47/06, OSNP 2008, Nr 7-8, poz. 118).

Sąd Najwyższy nie zastępuje strony skarżącej i nie jest jego rolą poszukiwanie *ex officio* argumentów przemawiających za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 lutego 2007 r., I UZ 47/06, OSNP 2008, Nr 7-8, poz. 118). Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowi jej element samodzielny (wyodrębniony) i nie może być utożsamiany z innymi wymaganiami skargi kasacyjnej, w tym jej podstawami i ich uzasadnieniem (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z: 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08; 10 marca 2016 r., II CSK 10/16; 8 stycznia 2019 r., IV CSK 243/18; z 11 maja 2022 r., I CSK 1468/22).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie objęte podstawami kasacyjnymi, doniosłe z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy i nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może się przyczynić do rozwoju prawa. Powołanie się przez stronę skarżącą na takie zagadnienie wymaga jego sformułowania oraz – co istotne – uzasadnienia występowania w sprawie (zob. *inter alia* postanowienia Sądu Najwyższego z: 28 listopada 2003 r., II CK 324/03; 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05, z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07; 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07; 10 maja 2019 r., I CSK 627/18; z 10 maja 2019 r., I CSK 627/18; z 29 listopada 2022 r., I CSK 4405/22). Nie stanowi w szczególności istotnego zagadnienia prawnego uzasadniającego przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania problem prawny, którego wyjaśnienie nie miałoby żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy w ustalonym stanie faktycznym (zob. zachowujące aktualność postanowienie Sądu Najwyższego z 26 września 2005 r., II PK 98/05, OSNP 2006, Nr 15-16, poz. 243).

Zagadnienia prawne przedstawione w skardze kasacyjnej nie spełniają powyższego kryterium, nie wskazują bowiem, że są istotne z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy i nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, zaś ich wyjaśnienie

może się przyczynić do rozwoju prawa. Przeciwnie, strona skarżąca powołuje zagadnienia rozstrzygnięte w najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Powołanie się na przesłankę przedsądu przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wskazania przepisu prawa, którego wykładnia budzi wątpliwości, określenia zakresu koniecznej wykładni, wykazania, że wątpliwości interpretacyjne mają poważny charakter i wymagają zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy, a jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (zob. zamiast wielu postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07; z 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07; z 8 lipca 2008 r., I CSK 111/08).

Przez rozbieżności w orzecznictwie sądów uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania należy rozumieć istnienie zróżnicowanych albo sprzecznych rozstrzygnięć w sprawach o takich samych lub zbliżonych stanach faktycznych, w których mają zastosowanie te same przepisy prawa, wyłożone lub zastosowane w sposób prowadzący do wydania odmiennych orzeczeń albo innych decyzji procesowych (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 czerwca 2015 r., III CSK 59/15, OSNC 2016, Nr 2, poz. 29).

Skarga kasacyjna w niniejszej sprawie nie spełnia powyższego kryterium.

W odniesieniu do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. konieczne jest wykazanie przez stronę skarżącą, że dokonanie wykładni jest niezbędne dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z 29 kwietnia 2016 r., I CSK 641/15), czego w niniejszej sprawie skarżąca nie dokonała. W tym zakresie wymagania są podobne do tych, które występują w przypadku zaoferowania przez stronę skarżącą do rozstrzygnięcia zagadnień, które w jej ocenie pozostają istotne. Nie jest rolą Sądu Najwyższego ani dokonywanie abstrakcyjnej wykładni prawa bez jej odniesienia do rozpoznawanej sprawy i wydanych przez sądy *meriti*, poddawanych kontroli w postępowaniu kasacyjnym rozstrzygnięć, ani też wyręczenie strony i poszukiwanie argumentacji, która,

niewskazana w skardze, miałaby uzasadniać jej przyjęcie do rozpoznania z uwagi na istnienie związku między wskazaną przez skarżącą przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej a rozpoznawaną sprawą i jej rozstrzygnięciem.

Tymczasem skarżąca w niniejszej sprawie zaprezentowała abstrakcyjne stanowiska lub oceny formułowane w orzecznictwie TSUE oraz Sądu Najwyższego, oczekując niejako od Sądu Najwyższego dokonania wykładni oraz oceny zasadności sformułowanych zagadnień i zajęcia zazwyczaj po raz kolejny stanowiska co do interpretacji norm prawnych, których wykładnia była już niejednokrotnie dokonywana w orzecznictwie Sądu Najwyższego, a ponadto skarżąca powołała je bez wykazania ich umocowania w okolicznościach rozpoznawanej sprawy (co najwyżej odnosząc się do jej zdaniem błędnego stanowiska Sądu *ad quem*). Jakkolwiek w wypadku niektórych sformułowanych zagadnień odnosi się strona skarżąca do orzeczenia Sądu *ad quem*, to jednak w tym zakresie ogranicza się do wskazania stanowiska i oceny prawnej Sądu, dalej dokonując własnej prezentacji zapatrywań i ocen prawnych, które mają świadczyć za poglądem przeciwnym. Tymczasem polemika z rozstrzygnięciem (argumentacją prawną) przyjętą w mającym być poddanym kontroli kasacyjnej orzeczeniu nie jest elementem, który uzasadnia sformułowanie zagadnienia prawnego, a tym bardziej potrzeby wykładni przepisów. Rolą strony skarżącej w tej części skargi kasacyjnej, tj. uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej, jest wskazanie zasadniczych wątpliwości interpretacyjnych i możliwych różnych kierunków ze wskazaniem argumentacji zobiektywizowanej, w ramach której skarżąca upatruje możliwości przyjęcia jako poprawnej argumentacji (wykładni) przeciwnej do tej, która została zastosowana przez Sąd *meriti*. Jeżeli zaś odmienne zapatrywanie prezentował już w dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy, wówczas zajęcie się zagadnieniem przez ten Sąd ponownie jest możliwe, zważywszy ewentualne nowe, nieznane dotychczas argumenty lub okoliczności (np. zmianę wykładni prawa europejskiego czy eliminację normy prawnej na skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego).

Skarga kasacyjna, mimo iż postępowanie kasacyjne ma na celu przede wszystkim urzeczywistnienie interesu publicznego, nie może wreszcie abstrahować od konkretnej sprawy, w której wydane zostało orzeczenie, od którego strona wnosi

nadzwyczajny środek zaskarżenia. Sama polemika ze stanowiskiem i oceną prawną Sądu, którego orzeczenie jest kwestionowane, nie jest wystarczająca dla uznania, iż skarga powinna zostać przyjęta. Natomiast istotne jest wykazanie, iż zagadnienie lub konieczność dokonania wykładni przez Sąd Najwyższy wpłynie na ocenę trafności rozstrzygnięcia dokonanego przez Sąd II instancji, ergo ostateczne orzeczenie przy przyjęciu odmiennej wykładni prawa będzie inne niż wydane w postępowaniu przed sądem drugiej instancji.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości, że postanowienia umowy (regulaminu) określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21). Wyjaśniono, że niedozwolone postanowienie umowne (art. 385¹ § 1 k.c.) jest od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść konsumenta, który może udzielić następnie świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną. Nie budzi też wątpliwości, że stwierdzenie niedozwolonego charakteru postanowienia w umowie kredytu może uzasadniać uznanie umowy za nieważną. (zob. np. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r. - zasada prawna - III CZP 6/21, OSNC 2021, Nr 9, poz. 56; uchwałę Sądu Najwyższego z 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20, OSNC 2021, Nr 6, poz. 40; postanowienie Sądu Najwyższego z 6 lipca 2021 r., III CZP 41/20, MoP 2021, nr 15, s. 775; wyroki TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG i z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W., R.W. przeciwko Bank BPH S.A.). Stwierdzenie nieważności umowy mieści się w zakresie sankcji, jaką dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz. UE z 1993 r. L 95, s. 29) przewiduje w związku z wykorzystywaniem przez przedsiębiorcę nieuczciwych postanowień umownych. Niedopuszczalne jest zastępowanie wyeliminowanego abuzywnego postanowienia umowy innym mechanizmem wyliczenia kwoty raty kapitałowo-odsetkowej. Żaden bowiem przepis prawa, w tym art. 385¹ i art. 358 § 2 k.c., nie

daje podstaw do zastąpienia klauzuli abuzywnej innym postanowieniem. Uzupełnienie luk po wyeliminowaniu takiej klauzuli stanowiłoby bowiem zbyt daleko idącą modyfikację umowy w celu ratowania sytuacji prawnej przedsiębiorcy stosującego niedozwolone postanowienie umowne (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 31 maja 2022 r., I CSK 2314/22 i wskazane tam orzeczenia).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), natomiast w zakresie, w jakim skarga kasacyjna obejmowała zaskarżenie rozstrzygnięcia o oddaleniu powództwa podlegała odrzuceniu z uwagi na brak interesu prawnego strony pozwanej (*gravamen*). W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że jedną z przesłanek dopuszczalności środka zaskarżenia jest interes prawny w zaskarżeniu. Dla jego powstania konieczne jest istnienie stanu pokrzywdzenia orzeczeniem, który występuje, gdy zaskarżone orzeczenie narusza interesy skarżącego (zob. m.in. uchwałę 7 sędziów Sądu Najwyższego z 15 maja 2014 r., III CZP 88/13, OSNC 2014, Nr 11, poz. 108; postanowienie Sądu Najwyższego z 25 lutego 2015 r., V CSK 450/14; wyrok Sądu Najwyższego z 2 lipca 2015 r., V CSK 421/14). Brak interesu prawnego w zaskarżeniu powoduje odrzucenie skargi kasacyjnej jako niedopuszczalnej na podstawie art. 398⁶ § 2 i 3 k.p.c.